

Till:

Region Västerbotten
Box 443
901 09 Umeå

regionalutveckling@regionvasterbotten.se

Stockholm 14 juni 2019

KLYS synpunkter på remissversionen av Region Västerbottens kulturplan 2020-2023 (Dnr: RUN 299-2019)

KLYS har tagit del av remissförslaget till Region Västerbottens regionala kulturplan för perioden 2020-2023 (dnr: RUN 299-2019), och vill för de yrkesverksamma kulturskaparnas räkning härmed lämna följande synpunkter. I varje avsnitt i detta yttrande finns kortfattade kommentarer och förslag, där vi sammanfattar våra synpunkter och förslag till korrigeringar eller kompletteringar.

1 Inledning

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd – utgör en samlad röst för Sveriges kulturskapare i den nationella kulturpolitiken och företräder via sina 14 medlemsorganisationer ca 30 000 yrkesverksamma kulturskapare i Sverige. Dessa arbetar som bl a författare, dramatiker, journalister, bildkonstnärer, musiker, kompositörer, tonsättare, regissörer, skådespelare, filmare och dansare. Organisationerna samarbetar inom KLYS i frågor som rör kulturskapares villkor, t ex kulturpolitik, upphovsrätt, arbetsmarknad, trygghetssystem och yttrandefrihet.

En av KLYS viktigaste frågor, som även gäller i arbetet med regionala kulturplaner och samverkansmodellen, är att principen om armlängds avstånd används och värnas. Denna princip har skapats för att konsten ska kunna stå fri från politiska viljor och är av yttersta vikt för att konstnärlig frihet ska kunna upprätthållas och att demokratiska samtal ska kunna ske i samhället. Enligt principen ska konstnärliga och kvalitativa bedömningar inte göras av den politiska sfären utan av sakkunniga ämnesexperter, yrkesverksamma kulturskapare och konstnärliga ledare, t ex i särskilda referensgrupper och bedömningskommittéer. KLYS bevakar också hur konstnärlig kvalitet och utveckling får utrymme, hur mångfalden inom kulturen främjas samt balansen mellan kultur- och aspektpolitik av olika slag.

KLYS vill i detta yttrande uppmärksamma Region Västerbotten på den konstnärspolitiska utredning som presenterades våren 2018, och det faktum att det i utredningen konstateras att "förutsättningarna för konstnärer att etablera sig och verka i landets regioner behöver förbättras".¹

Här i rutan nedan följer en sammanfattning av KLYS mest centrala bevakningsområden när det gäller regionala kulturplaner och regional kultur- och konstnärspolitik:

¹ *Konstnär – oavsett villkor?*, SOU 2018:23, sid 406

Grundläggande värden

- Hur bevakar kulturplanen kulturens egenvärde och balansen mot aspektpolitik?
- Bidrar den här satsningen till konstnärlig kvalitet och förnyelse?
- Hur arbetar regionen med principen om armlängds avstånd?
- Hur arbetar regionen med att främja mångfald inom kulturen?

Kulturskapares villkor

- Vilka förutsättningar behövs för att professionella kulturskapare inom alla konstområden ska kunna verka i regionen? Hur formuleras regional konstnärspolitik i regionen?
- Vilka målsättningar formulerar regionen utifrån betydelsen av rimliga avtal och ersättningar till kulturskapare för deras arbete?
- Hur kan regionalt verksamma kulturskapare stödjas med kompetensutveckling och vidareutbildning? Hur kan man på andra sätt stödja de yrkesverksamma som vill utvecklas och vara kvar i regionen?
- Hur diskuterar och synliggör regionen skillnaden i villkor mellan yrkesutövande och ideella utövare?
- Vilka stödfunktioner finns för professionella kulturskapares företagande i regionen?
- På vilka sätt kan regionen och dess kommuner integrera kulturskapare som självklar samarbetspart?

Kulturell infrastruktur

- Hur ser utbudet ut av lokaler för mötesplatser och arbetsplatser i regionen? D.v.s. replokaler/verkstäder/träningslokaler/inspelningsstudios m m. Vad kan byggas ut, förstärkas lokalt och/eller regionalt?
- Vilken strategi formulerar regionen i sin kulturplan angående samspelet mellan institutioner och det fria kulturlivet?
- Vilka regionöverskridande verksamheter finns och vad har regionen för utvecklingsmål för dessa?
- Hur planerar regionen att arbeta med och utveckla nationella och internationella samarbeten?

2 Övergripande synpunkter

Region Västerbottens förslag till kulturplan för 2020-2023 är tydligt insatsorienterad och ger på det stora hela ett mycket ambitiöst och genomarbetat intryck. Vi välkomnar särskilt att de professionella kulturskaparna lyfts i ett av de fem huvudmålen för planperiodens kulturutvecklingsarbete.

Liksom många andra regioner i landet har Region Västerbotten en hel del utmaningar när det gäller att upprätthålla en fungerande kulturell infrastruktur och ett kvalitativt kulturliv som omfattar och gör sig gällande i samtliga kommuner, stora som små, resursstarka som resurssvaga. Vi vill påminna om risken för att de olika kommunerna kan komma att erbjuda mycket olika förutsättningar för kulturen. Vi frågar oss: Hur skapar regionen konkreta incitament för likvärdighet i regionens kulturella infrastruktur under planperioden? Kan man tänka sig införande av någon form av lägstanivå för kommunala kultursatsningar som fastslås regionalt?

Dokumentet är välskrivet och frångår till delar formmässigt normen för många av landets regionala kulturplaners upplägg. Vi finner en viss obalans i proportionerna mellan hur olika konstområden beskrivs och analyseras i sak; somligt får väsentligt mer utrymme än annat. Vissa områden och sakfrågor redogörs detaljfattigt (t ex litteraturområdet) medan andra får betydligt mer fördjupande redogörelser.

Scenkonstavnittets (s. 31-36) uppdelning av teater för sig och musik och dans ihop är något inkonsekvent i hur uppdelningen av konstområden inom scenkonsten brukar presenteras.

Dramatiken som konstområde och *dramatikeryrket* nämns inte i detta remissförslag (förutom i förbigående på sidan 29), vilket vi hoppas åtgärdas i avsnitten om scenkonst och litteratur i slutversionen

KLYS kommentar och förslag:

- Planen är tydligt insatsorienterad. Bra att kulturskaparna lyfts särskilt i ett av målen.
- Viktigt med regionala strategier för kommunal likvärdighet i regionen för resursfördelningen inom kulturverksamheter och professionellt kulturutbud till medborgare.
- Obalans i proportionerna mellan hur mycket olika konstområden beskrivs och analyseras i sak.
- Separera gärna skrivningarna om musik och dans till två separata avsnitt.
- Planen saknar helt skrivningar om *dramatik* och *dramatikeryrket*. Komplettera i scenkonst- och litteraturavsnitten.

3 Begrepp och definitioner

KLYS förespråkar generellt i regionala kulturplaner användningen av begreppet *professionell* (eller *yrkesverksam*) *kulturskapare* för att beteckna konstnärligt yrkesverksamma inom alla konstområden; såväl fritt verksamma, som institutionsanställda och sådana som kombinerar dessa verksamhetsformer. Vidare förespråkar KLYS, liksom Konstnärsnämnden, att begreppet *konstnär* – när det används – betecknar verksamma inom *alla* konstområden, och inte endast *bild- och formkonstnär*.

I detta remissförslag till kulturplan är regionens begreppsanvändning gällande professionella kulturskapare bra och i stort sett konsekvent i planen. Några undantag förekommer; t ex det tveksamma begreppet *konstutövare* (s. 46, 48). *Konstnär* i den breda definitionen förekommer på några ställen, men främst i betydelsen *bildkonstnär* i avsnittet om bild och form.

Något som i KLYS ögon också är positivt i planens begreppsanvändning är att regionen överlag gör en tydlig åtskillnad mellan professionella kulturskapare och ideellt verksamma och amatörer i kulturlivet.

Stryk begreppet *semiprofessionell*

Ett undantag från den i planen i övrigt begreppsmässigt tydliga uppdelningen mellan professionella och amatörer finns på sidan 35, där regionen använder begreppet *semiprofessionell*. KLYS motsätter sig bestämt användningen av detta begrepp i en regional kulturplan. Det är viktigt med tydliga gränsdragningar mellan yrkeskunighet/-verksamhet och amatör-/hobbyverksamhet. Några gråskalor ska enligt vår mening inte konstrueras begreppsligt i planen. Begreppet *semiprofessionell* bör inte användas alls, utan ersättas med ordet *professionell*, om det är vad som avses i skrivningen på sidan 35.

Kulturell mångfald

KLYS välkomnar att planen har en rad skrivningar som lyfter främjandearbete för *kulturell och konstnärlig mångfald*, och hur regionen under planperioden avser att arbeta praktiskt för att upprätthålla en bredd och variation i det samlade konstnärliga utbudet i regionen, samt hur goda förutsättningar för alla konstområden (även de mindre publika) ska kunna utvecklas. Jfr *Unescos* konvention till skydd för kulturell mångfald, som Sverige och EU anslutit sig till, och som också har bäring på den regionala nivån.

Kulturens egenvärde, konstnärlig kvalitet och konstnärlig frihet

KLYS välkomnar att *kulturens egenvärde*, *konstnärlig kvalitet* och *konstnärlig frihet* lyfts på flera ställen i planen, men vi saknar i planen övergripande definitioner av dessa begrepp samt av kultur- och konstbegreppen. Vi ser gärna att regionen i slutversionen av kulturplanen kompletterar med skrivningar som kopplar *kulturens egenvärde* och *konstnärlig kvalitet* tydligare till hur regionens avser att arbeta under planperioden för att nå och upprätthålla de nationella kulturpolitiska målen. Innebörden av begreppet *konstnärlig frihet* bör också lyftas i sammanhanget.

KLYS kommentar och förslag:

- Bra begreppsanvändning gällande professionella kulturskapare. Men korrigerar gärna så att det blir konsekvent i hela planen kring detta begrepp.
- Stryk ordet *semiprofessionell* (s. 35). Ersätt med *professionell* om det är vad skrivningen avser.
- Komplettera med definitioner av *konstens egenvärde* och *konstnärlig kvalitet* kopplat till det nationella kulturpolitiska målet om att främja kvalitet och förnyelse.

4 Samråd med professionella kulturskapare

KLYS välkomnar att planen inleder med att tydligt framhäva dialogarbetet inför framtagandet av planen. På det stora hela framgår det dock inte i vilken grad regionens professionella kulturskapare, vid sidan av länsinstitutionerna, fått komma till tals i sakfrågor, och hur balansen sett ut mellan hur regionen tagit intryck från de konstnärligt yrkesverksamma och från administrationen av kulturverksamheterna inför framtagandet av kulturplanen.

Enligt kultursamverkansmodellens förordning ska de regionala kulturplanerna tas fram "efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället". Att använda sig av professionella kulturskapare som experter på sitt konstområde är ett utmärkt sätt att ta tillvara de professionella kulturskaparnas regionala erfarenheter, att utveckla diskussionen om kulturskaparnas villkor och att formulera en regional konstnärlig politik.

Formen för samråd väljer regionen själv. KLYS verkar för att dialoger sker i formaliserad form, gärna konstområdesövergripande, dvs. att det finns en kontinuitet och långsiktiga strategier för att involvera professionella kulturskapare inom alla konstområden i samlad dialog runt kulturplanens framtagande, genomförande och uppföljning. Under 2017 undersökte KLYS det regionala samrådsarbetet med kulturskapare i landet och lanserade under hösten det året en *samrådsguide* med rekommendationer för samrådsarbetet i regionerna. Se länk nedan² samt bilaga med detta yttrande.

KLYS verkar för att samråden, där yrkesverksamma kulturskapare bidrar som experter, arvoderas. Vi har för ändamålet tagit fram särskilda arvodesrekommendationer i samarbete med våra medlemsorganisationer. När det gäller konsult/expertuppdrag t ex för deltagande i regionala samråd, har KLYS justerat upp arvodet fr.o.m. 1 januari 2018, eftersom den tidigare relativt låga arvodesnivån legat still i drygt fem år. Se vår broschyr *Att ta betalt*³.

Vi betonar vikten av att en representant för ett konstområde är erkänt yrkesverksam. Vi ser gärna att en dialogrepresentant för ett konstområde är medlem i någon av KLYS medlemsorganisationer – något som

² http://www.klys.se/wp-content/uploads/2015/11/KLYS_broschyr_samradsguide_2017.pdf

³ <http://www.klys.se/wp-content/uploads/2015/11/Att-ta-betalt-2019.pdf>

borgar för professionalism och insyn i kultur- och konstnärspolitiska strukturer, både nationellt och regionalt, inom respektive konstområde.

Generellt när det gäller regionala kulturskaparsamråd vill vi understryka att det är viktigt att dialoggruppen omfattar och representerar dels kulturskapare från det s k fria kulturlivet, dels anställda vid kulturinstitutioner i regionen, och om möjligt även sådana som kombinerar dessa verksamhetsformer. Det är olyckligt om de institutionsanställda kulturskaparnas erfarenheter och synpunkter inte skulle komma fram på grund av obalans i representationen i kulturskapardialogerna, dvs. om vissa kulturskapare i regionen får egen direktrepresentation och dialog, medan institutionsanställda, oavsett anställningsform, kanske bara representeras kollektivt via någon person på ledningsnivå. KLYS understryker vikten av att regionen beaktar denna problematik och agerar för att lyfta *samtliga* professionellt verksamma kulturskapares röster och perspektiv i regionen, oavsett deras anställnings-/verksamhetsform och institutionskoppling.

KLYS kommentar och förslag:

- Vi saknar ett fördjupande avsnitt om dialogarbetet och samråden inför framtagandet av kulturplanen, där utfallet av dialogen med professionella kulturskapare redovisas tydligare.
- KLYS förespråkar inrättandet av ett konstområdesövergripande samråd med enskilda yrkesverksamma kulturskapare som representant för sin yrkesgrupp.
- Kulturskaparsamråden bör vara öppna för representation från alla professionellt verksamma kulturskapares röster och perspektiv i regionen, oavsett deras anställnings-/verksamhetsform och institutionskoppling.
- Representanter för konstområden i dialogerna bör vara medlemmar i KLYS-organisationer.
- Ta hjälp av *KLYS samrådsguide*, eller kontakta KLYS kansli vid behov av stöd och råd i dialogarbetet med regionens professionella kulturliv.

5 Planens kulturpolitiska utgångspunkter och mål

KLYS välkomnar Region Västerbottens tydlighet i det kulturpolitiska upplägget av detta förslag till kulturplan. Vi sätter stort värde på att regionen i ett av de fem målen för planperioden lyfter de professionella kulturskaparna, deras villkor och att kulturen i regionen ska präglas av *hög kvalitet*.

I den partienkät⁴ som Konstnärernas Riksorganisation och sju andra bild- och formorganisationer gjorde inför valet 2018 svarade samtliga riksdagspartier och F! ”ja” på frågan om ”svensk kulturpolitik ska följa maktodelningsprincipen om att politiker beslutar om storleken på anslagen men inte över det konstnärliga innehållet”. Detta är en central del av *principen om armlängds avstånd*. Det är också värt att notera att alla riksdagspartier anser att kulturområdet är en självklar del av välfärden och att samhället därför ska erbjuda medborgarna kulturverksamhet av *hög kvalitet*. Samtliga partier bekräftar även att man ska ha tillgång till ett mångfacetterat kulturutbud oavsett var man bor i landet.

Principen om armlängds avstånd

Vad vi kan se, saknar detta förslag till kulturplan helt och hållet några skrivningar om *principen om armlängds avstånd* inom kulturpolitiken, vilket vi finner högst anmärkningsvärt då i stort sett samtliga regionala kulturplaner numera redogör för principen. Vi undrar om denna avsaknad gör gällande att principen formellt sett *inte* ska gälla och fungera i den regionala kulturpolitiken i Västerbotten under kommande planperiod?

⁴ http://kulturvalet.se/Kulturvalet2018_partienkat-komplettsvar_13fragor.pdf

Armlängds avståndsprincipen mellan politiker/beslutsfattare och innehållet i konstnärliga verksamheter är en grundbult i kulturpolitiken på alla nivåer för att upprätthålla den konstnärliga friheten i det professionella kulturlivet. **KLYS vill understryka vikten av att en region i sin kulturplan lyfter fram principen tydligt och övergripande, gärna under egen rubrik i ett separat avsnitt.**

I anslutning till redogörelser för principen ser vi gärna också skrivningar i planen om det är så att regionen använder sig av oberoende konstnärligt sakkunniga i bedömningar och beslut om allehanda stöd till konst och kultur i regionen. Det vore också önskvärt om det redogörs i planen för hur regionen i praktiken avser att arbeta för att upprätthålla principen. Omfattar principen även tjänstepersonsnivån på regionala förvaltningar? Och i så fall hur och i vilken utsträckning?

KLYS vill påminna om vikten av att regionens kommuner antar samma princip i sitt kulturutvecklingsarbete, och att regionens kulturförvaltning bör verka för detta i sitt löpande arbete.

Kulturens egenvärde, konstnärlig frihet och konstnärlig kvalitet

I ovan nämnda partienkät svarade samtliga riksdagspartier och F! "ja" på frågan om kulturen har ett egenvärde som gör att offentliga kulturanslag inte behöver motiveras med andra politiska syften. Partierna är alltså överens om att kulturen i sig är målet. När konsten får vara fri skapas även förutsättningar för mervärden inom andra områden.

Vi värdesätter att Region Västerbotten på flera ställen i planen lyfter *kulturens egenvärde*, både konkret i Mål 5 (s. 13) och övergripande ihop med *konstnärlig frihet* i skrivningarna (s. 8) om regionens kulturpolitiska mål för planperioden. Som vi påpekar i avsnitt 3 ovan saknar vi dock ett specifikt avsnitt i planen, som samlat belyser regionens syn på kulturens egenvärde, konstnärlig kvalitet, konstnärlig frihet och distinktionen mellan amatör- och professionell kultur. Har Region Västerbotten någon generell kvalitetsfrämjande policy för sin regionala kulturpolitik? Vi skulle gärna se mer utvecklade skrivningar om regionen har ett strukturellt övergripande arbete för att främja konstnärlig kvalitet och hur den regionala kulturutvecklingen relaterar till det nationella målet om att främja kvalitet och konstnärlig förnyelse.

I anslutning till utförligare redogörelser för kulturens eller konstens egenvärde samt kvalitetsbegreppet vore det önskvärt om regionen i sin plan också tydliggör sin syn på hur kvalitetsbegreppet relaterar till instrumentella aspekter på kulturen, och hur man avser att arbeta under planperioden för att upprätthålla kulturens egenvärde och konstnärlig kvalitet i relation till nyttoaspekter på kultur och konkret i regionens satsningar på kulturella och kreativa näringar.

KLYS kommentar och förslag:

- KLYS välkomnar att kulturskapare och kvalitet lyfts specifikt i ett av planens huvudmål.
- Planen saknar skrivningar om *principen om armlängds avstånd*, vilket bör åtgärdas. Tydliggör, gärna i ett separat avsnitt, om armlängds avståndsprincipen kommer att följas i praktiken och om den även avses omfatta förvaltningsnivåns tjänstepersoner. Följer regionens kommuner principen?
- Har regionen någon kvalitetsfrämjande policy för sin regionala kulturpolitik?
- Planen kunde bättre definiera regionens syn på kulturens egenvärde, konstnärlig kvalitet och konstnärspolitiska incitament för konstnärlig frihet och en hållbar regional kulturpolitik. Förtydliga kopplingen mellan den regionala kulturutvecklingen och det nationella målet om att främja kvalitet och konstnärlig förnyelse.

6 Kulturskapers villkor och regional konstnärspolitik

Som KLYS skriver inledningsvis konstaterar regeringens konstnärspolitiska utredning att "förutsättningarna för konstnärer att etablera sig och verka i landets regioner behöver förbättras".⁵ Region Västerbottens förslag till kulturplan framhåller som sagt på ett förtjänstfullt vis de professionella kulturskaparna, konstnärlig kvalitet och professionell kultur och konst.

KLYS välkomnar att regionen har ett särskilt avsnitt om professionella kulturskapare i länet, och att kulturskapers villkor framhålls på flera ställen i planen. Men nog vore det då på sin plats om kulturplanen även lyfte den statliga konstnärspolitiska utredningen i Mål 3 (s. 11) eller i något avsnitt i planen, och kopplade utredningen till vilka konstnärspolitiska åtgärder som regionen aviserar för planperioden. Vi hoppas att regionen åtgärdar detta i slutversionen.

KLYS hade överlag gärna sett mer samlade konkretiseringar kring regionens kvalitetsarbete och konstnärspolitiska incitament för en hållbar regional kulturpolitik där de yrkesverksamma kulturskaparna är utgångspunkten för goda förutsättningar för vidgat deltagande, amatörkultur och ideell kulturutveckling i kommunerna och lokalsamhällena.

Liksom regeringens konstnärspolitiska utredning betonar, menar vi att professionella kulturskapare med erfarenheter och kunskaper från sina yrken har avgörande betydelse för konst- och kulturlivets utveckling i en region. Professionell konst och kultur är ofta utgångspunkt och förebild för amatörverksamheter och ideella krafter och initiativ. De yrkesverksamma kan fungera som draglok, katalysatorer och fortbildare i föreningslivet och för medborgarna överlag i kulturlivet.

KLYS ser långsiktigt en fara i att ett motsatsförhållande kan uppstå mellan ideellt driven och professionell kultur, och att ekonomiska hänseenden tenderar att styra den regionala politiken mot kostnadseffektiva lösningar, där föreningsverksamhet och ideell kultur ibland stimuleras mer än professionell kulturutveckling. Risken tror vi är störst i gles- och landsbygd och i kommuner med mindre resurser och kompetens. Vi välkomnar att regionen i flera avsnitt i planen lyfter problematiken kring ett rättvist fördelat kulturliv i länet, men vi uppfattar stora delar som mer av lägesbeskrivningar än som konstruktiva förslag till åtgärder under kommande planperiod.

Inventering av kulturskaparna och deras förutsättningar

KLYS saknar förslag i planen om att under planperioden kartlägga och inventera Region Västerbottens professionella kulturskapare inom olika konstområden och förutsättningarna för att vara yrkesverksam i regionen. Vi rekommenderar att det görs en översikt över vilka kulturskapare som är yrkesverksamma inom varje konststart, och vilka som är knutna till de olika kulturinstitutionerna, samt under vilka villkor de utför sina uppdrag och anställningar.

En sådan kartläggning bör vara ett levande dokument att återkommande uppdatera för att skapa en god grund för en välförankrad och utvecklad regional konstnärspolitik, som inger förtroende hos alla inblandade parter. Denna kartläggning bör naturligtvis jämkas med en eventuell kartläggning av regionens kulturella och kreativa näringar, som skulle bilda ett heltäckande underlag för den regionala kulturpolitikens företrädare. En regional kartläggning kan med fördel ta sin utgångspunkt i regeringens konstnärspolitiska utredning.

⁵ *Konstnär – oavsett villkor?*, SOU 2018:23, sid 406

Kulturskapers ekonomiska villkor och upphovsrätt

Även om begreppet "kulturskapers villkor" uppmärksammas på flera ställen i planen och lyfts i ett specifikt kulturpolitiskt mål för planperioden, saknar Västerbottens kulturplan i stort sett helt skrivningar om professionella kulturskapers ekonomiska villkor och upphovsrätt.

Det bör i en regional kulturplan påpekas att regionens yrkesverksamma kulturskapare ska ersättas enligt gällande avtal och rekommendationer inom all offentligt arrangerad och finansierad kultur (och såklart även i övriga professionella sammanhang i regionen). Förslagsvis bör planen kompletteras med ett särskilt avsnitt som samlat tar upp konstnärspolitiska sakfrågor, såsom de yrkesverksamma kulturskapers ekonomiska villkor, och vikten av att följa gängse arvodes- och ersättningsnivåer *inom olika konstområden* när kulturskapare anlitas i regionalt finansierade verksamheter. Konkreta hänvisningar bör finnas till KLYS och våra medlemsorganisationers arvodesrekommendationer, t ex Författarförbundets, som gäller alla yrkesverksamma inom det litterära fältet som anlitas av regionalt finansierade institutioner. Som riktlinje för regionens kulturliv bör det påpekas att ersättningar ska följa gällande kollektivavtalsnivåer, även om den som beställer arbetet inte omfattas av dessa.

Upphovsrätten nämns inte någonstans i planen. Vi ser gärna att slutversionen av planen kompletteras med skrivningar om upphovsrättens betydelse för professionella kulturskapare som är verksamma i regionen. Förutom att vi gärna ser att regionen lyfter upphovsrätten i skrivningar som rör digitalisering, bör upphovsrätten även poängteras i mer generella ordalag i planens specifika skrivningar om de professionella kulturskapers villkor, dvs. vikten av att regionen värnar om att respektera upphovsrätten i all offentligt arrangerad kultur.

MU-avtalet för bild och form

Ingenstans i planen nämns *MU-avtalet* (medverkans- och utställningsersättning för bild- och formutställningar), vilket i våra ögon är anmärkningsvärt och bör åtgärdas till slutversionen av planen.

Att MU-avtalet i realiteten följs fullt ut är en av de största kulturpolitiska utmaningarna vi har i landet. Många gånger erhåller inte bild- och formkonstnärerna betalt för sin arbetstid vid utställningar, motsvarande hur däremot många andra kulturskapsgrupper i den regionalt finansierade kulturen oftast ersätts för instudering och repetitionstid etc. utöver ersättningar för själva verken/föreställningarna.

För bild- och formkonstnärerna är det av största vikt med full tillämpning av MU-avtalet vid länets institutioner och utställningsarrangörer. Planen kunde gärna ingående lyfta hur regionala utställare och arrangörer i Region Västerbotten i praktiken ska tillämpa MU-avtalet, eller vilka behov av resurstöd och kompetensutveckling som krävs för att främja tillämpningen av MU-avtalet hos regionens utställare och andra aktörer med utställningsverksamhet. Vi föreslår att planen kompletteras med skrivningar om MU-avtalet. Se vidare vad vi föreslår för åtgärder på bild- och formområdet i avsnitt 7.2 om bild och form nedan.

Kulturskapers arbetsmiljö

Ingen kulturskapare ska gå sönder på jobbet. Ofta är kulturskapare anlitate eller inhyrda för att genomföra ett specifikt arbete eller finnas på en viss plats vid ett visst tillfälle. Då är det viktigt att de har en trygg arbetsmiljö. Hos t ex scenarbetare på konserter och musikturnéer är det inte ovanligt med bristfälliga loger, arbetstider, och mycket annat. För denna sak är det viktigt att Region Västerbotten i sin kulturplan uppmärksammar att även regionalt anlitate kulturskapare på alla nivåer i kulturverksamheter har rätt till en god arbetsmiljö.

Kompetensutveckling för kulturskapare

KLYS välkomnar att *kompetensutveckling* lyfts i olika avsnitt i planen, men vi saknar en samlad redogörelse för regionens syn på kompetensutvecklingsfrågor gällande de yrkesverksamma kulturskaparna i Västerbotten. Vi efterlyser ett tydligt grepp om hur regionen avser att hantera allehanda kompetensutveckling för kulturskapare som är bosatta och verksamma i regionen under planperioden. Det vore översiktligt bra för läsaren om kompetensutveckling sätts som en egen underrubrik i ett särskilt avsnitt om de professionella kulturskaparnas villkor, och att det där samlat redogörs för samtliga insatser gällande kompetensutveckling för yrkesverksamma kulturskapare inom alla konstområden.

Planen bör tydliggöra vikten av kompetenshöjande insatser och eventuella planer på att kulturaktörer med regionalt uppdrag ska ansvara för detta inom respektive område. Här hoppas vi att eventuella årliga aktivitetsplaner av olika slag ska konkretisera insatserna framöver.

Konstnärlig residensverksamhet

Det är mycket positivt hur regionen i planen tydligt lyfter vikten av utveckling av residensverksamhet inom olika områden. Kanske skulle planen tjäna på att samla skrivningar i ett eget avsnitt om residensverksamheter och vad regionen avser att göra under planperioden för residensutveckling, t ex när det gäller samverkan mellan både de regionala kulturinstitutionerna och det fria professionella kulturlivet i regionen.

Kulturella och kreativa näringar

KLYS välkomnar att kulturella och kreativa näringar (KKN) både lyfts i ett av planperiodens huvudmål (Mål 5, s. 13) och i ett eget avsnitt (s. 24-25). Det vore dock önskvärt med skrivningar om regionens *konstnärspolitiska* perspektiv på regional KKN-utveckling i regionen; att tydliggöra synergier mellan satsningar på kulturskapare och kulturellerade näringar i regionen. Avsnitt och skrivningar om professionella kulturskapare och om KKN är helt separerade i planen, vilket i sig blir missvisande, eftersom kulturskaparna utgör kärnan i kulturella och kreativa näringar. Tydliggör gärna kopplingarna i utvecklingsarbetet mellan Mål 3 och Mål 5 bättre.

Vi skulle i planen gärna läsa mer om hur konstnärligt skapande relaterar till andra politikområden och näringar, och till regionens generella utvecklingsarbete kring kulturella och kreativa näringar, samt om balansen mellan instrumentella och konstnärliga aspekter på kulturlivet. Planerar regionen för KKN-samverkan med/mellan kulturella noder, kulturinkubatorer eller konstnärsresidens? Finns det interkommunala, interregionala eller nationella samarbeten inom KKN-sektorn som är värda att nämna i kulturplanen?

Vi tycker generellt att det behövs en mer utförlig definition av kulturella och kreativa näringar (KKN) i planen. Inom EU brukar till exempel Eurostats definition lyftas fram:

”alla sektorer vars verksamhet bygger på kulturella värden och/eller konstnärliga och andra kreativa uttryck, oavsett om den verksamheten är marknadsorienterad eller inte, oavsett vilken struktur som genomför den och oavsett hur den strukturen är finansierad. I verksamheten ingår utveckling, skapande, produktion, spridning och bevarande av varor och tjänster som förkroppsligar kulturella, konstnärliga eller andra kreativa uttryck samt närliggande funktioner som utbildning eller förvaltning. I de kulturella och kreativa sektorerna ingår bland annat arkitektur, arkiv, bibliotek och museer, konsthantverk, det audiovisuella området (detta inkluderar film, television,

dataspel och multimedia), materiellt och immateriellt kulturarv, design, festivaler, musik, litteratur, scenkonst, förlags- verksamhet, radio och bildkonst.”⁶

Digitalisering

KLYS ser i planens avsnitt om teater och musik att en del konstnärliga aspekter av digitalisering lyfts här, men vi saknar i avsnittet om digitalisering några konstnärliga perspektiv och något om digitaliseringens kopplingar till yrkesvillkor för kulturskapare. Nuvarande skrivningar kopplar digitaliseringen främst till tillgänglighet för medborgarna och planens Mål 1. Vi menar att en region med så goda konstnärspolitiska ambitioner som Västerbotten framvisar, även borde relatera digitaliseringsfrågor till Mål 3 och Mål 5. Avsnitten borde innehållsmässigt samköras och kopplas till varandra bättre.

Hur avser regionen att arbeta för att utveckla kopplingen mellan kulturskaparyrken och den digitala tekniken? Det vore på sin plats i en regional kulturplan med redogörelser för hur regionen ser på det faktum att digitaliseringen påverkar de professionella kulturskaparnas arbetsvillkor och skapar utmaningar när det gäller upphovsrätt, och ersättningar till upphovspersoner. Vilken hållning har regionen i sakfrågor kring upphovsrätten? Digitaliseringen kan dessutom med fördel kopplas till skrivningar om utveckling av kulturella och kreativa näringar (jfr avsnittet ovan om kulturella och kreativa näringar).

Finns det tankar kring ett digitalt kompetenscentrum i regionen, eller interregionalt, för att kunna utnyttja den nya tekniken? Att t ex musikkonserter ska kunna sändas vidare till fler än de som har möjlighet att åka till konsertlokalen kräver både kunskap och utrustning som inte alla har. Kommer det att satsas så att teknisk utrustning kan tillhandahållas? Detta är en sakfråga som även med fördel kan samordnas med närliggande regioner.

KLYS kommentar och förslag:

- Nämn gärna den statliga konstnärspolitiska utredningen (2018) kopplat till planens Mål 3.
- Kartlägg och inventera professionella kulturskapare inom alla konstområden och förutsättningarna att vara yrkesverksam i Region Västerbotten.
- Komplettera planen med ett särskilt avsnitt om konstnärspolitik och specifika ekonomiska villkor för professionella kulturskapare i regionen, samt ev. insatser för kompetensutveckling.
- Komplettera planen med skrivningar om MU-avtalet inom bild- och formområdet.
- Komplettera planen med tydligare skrivningar om hur den regionala kulturpolitiken relaterar till regionala satsningar på digitalisering; hur kulturskaparnas yrken relaterar till regionens digitala satsningar i praktiken. Gärna i ett separat avsnitt om digitalisering.
- Utveckla skrivningar om att värna upphovsrätten där det är relevant, t ex i skrivningar om digitalisering och om kulturskaparnas villkor.
- Lyft i planen att även regionalt anlitade kulturskapare har rätt till en god arbetsmiljö.
- Utveckla skrivningarna om kulturella och kreativa näringar och hur kulturskaparna och konstnärspolitiken kopplas till dessa. Problematisera gärna relationen mellan konstnärligt skapande och instrumentella perspektiv på kultur.
- Redogör gärna samlat i ett eget avsnitt för konstnärliga residensverksamheter i regionen.

⁶ Europaparlamentets och -rådets förordning (EU) nr 1295/2013 om inrättande av programmet Kreativa Europa 2014–2020. Kapitel I, Artikel 2.1.

7 Synpunkter gällande de olika konstområdena

7.1 Professionell teater-, dans- och musikverksamhet (s. 27-36)

Scenkonstavsnittet är något inkonsekvent i hur rubrikuppdelningen av konstområden inom scenkonsten presenteras. Avsnittet kunde förslagsvis kompletteras med en inledande förklaring om vilka konstområden som regionen menar omfattas av begreppet *scenkonst* och hur dessa redogörs i planen.

Disponeringen av scenkonstområden är oklar, när dans både bakas in i musikdelen och ges en egen avdelning. Musikområdet är ju så mycket mer än bara Norrlandsoperans verksamhet, där det visserligen finns en koppling till deras dansverksamhet. Vi tror att det vore bättre att dela upp musik och dans i helt i olika områdesavsnitt, så som teater får ett eget avsnitt.

Dramatiken som konstområde och *dramatikeryrket* saknas i detta remissförslag (förutom att det nämns i förbigående i avsnittet om Profilteatern på sidan 29), vilket vi hoppas åtgärdas i avsnitten om såväl scenkonst som litteratur i slutversionen av kulturplanen.

Det är positivt att planen i hög grad lyfter fram de lokala arrangörsledens betydelse, men vad vi kan se saknas det resonemang i planen kring kostnader för detta och om tankarna bakom resursfördelningar av regionala medel i Västerbottens musikliv.

Alla regionala satsningar på att stärka arrangörsledet och nå ut i hela regionen inom scenkonsten är viktiga. I en lokal kontext i gles- och landsbygd kan det många gånger vara ideellt verksamma och amatörer som upprätthåller delar av infrastrukturen för scenkonsten, vid sidan av Riksteatern och enstaka kommunala satsningar. I detta avseende är det angeläget och positivt att se att regionen i sin kulturplan tydliggör när det handlar om professionellt kulturskapande. Vi tror emellertid att planen skulle tjäna på att göra tydligare gränsdragningar mellan vad som är satsningar på professionell scenkonstverksamhet och vad som är amatörverksamheter, särskilt i frågan kring arrangörsutveckling. Det är viktigt att planen klargör hur offentliga resurser, både regionala, kommunala och nationella, samordnas och fördelas på bästa sätt för en långsiktighet i regionens professionella scenkonstutveckling.

I en kulturplans skrivningar om konstområdet musik skulle det vara på sin plats att påminna om att allehanda branschavtal ska följas för alla inblandade parter också inom musiklivet. Det gäller inte minst i samband med digital spridning av konst och musik. *Kulturrådet* kräver att alla som erhåller bidrag från dem ska följa *Musikerförbundets riksminitariff* gällande löner och ersättningar för de musiker som anlitas. Detta är ett exempel som Region Västerbotten borde ta efter och ställa som krav i sin kulturplan – både när Region Västerbotten själva anlitar musiker och när det finns verksamheter som anlitar musiker och har en finansiering från regionen. Jämför vad vi skriver om ekonomiska villkor och upphovsrätt i avsnitt 6 ovan.

Mycket om digitalisering som har sina fördelar. Däremot ser vi med viss tveksamhet på vad som skrivs om att en orkester sitter i en annan stad och spelar streamat till en föreställning där sångare framträder live. Varför inte lika väl använda en inspelning eller en renodlad biografisändning? Vi ser en risk i att betydelsen av musikernas fysiska närvaro, med allt vad det innebär, nedvärderas till en "komppgrupp".

KLYS vill i övrigt påminna regionen om den generella problematik som är synnerligen kännbar på scenkonstområdet – att kulturinstitutionerna långsiktigt har svårt att upprätthålla och utveckla verksamheten eftersom uppräknings av medel inte sker i samma takt som löne- och prisökningar.

7.2 Professionell bild- och formverksamhet (s. 46-49)

KLYS medlem Konstnärernas Riksorganisation företräder fler än 3300 professionella bild och formkonstnärer i Sverige. Organisationen arbetar för konstnärlig frihet och goda villkor för bild- och formkonstnärer.

Nytt för 1 januari 2018 i Kultursamverkansmodellen är att riksdagen infogade ett helt nytt ändamål: professionell bild- och formverksamhet. Detta ändamål tillsammans med Mål 3 i Västerbottens kulturplan, *”Främja förbättrade villkor för professionella kulturskapare och ett utbud som kännetecknas av kvalitet, mångfald och förnyelse”*, gör det märkligt att Medverkans och Utställningsavtalet, MU-avtalet, inte nämns överhuvudtaget (jfr vad vi skriver om MU-avtalet i avsnitt 6 ovan).

I Västerbottens föregående kulturplan angavs under rubriken *”Utvecklingsområden konstfrämjande verksamhet 2016-2019”* att inom ramen för konstkonsulentuppdraget utarbeta en plan för hur MU-avtalet på sikt ska tillämpas i regionens och kommunernas utställningsarenor. Var tog den ambitionen vägen? Om planen är gjord bör det tydligt framgå i kulturplan 2020-2023 vad som är tänkt att uppnås. Om inte planen är gjord bör skrivningen kvarstå och en plan tas fram.

Bild- och formkonstnärer är en av de konstnärliga yrkesgrupper som har absolut lägst inkomster. Medianinkomsten för bild- och formkonstnärerna i Västerbotten är 12 444(!) kronor före skatt per månad, trots att många konstnärer har långa akademiska utbildningar (Konstnärsnämndens inkomstundersökning, 2016). Jämfört med den genomsnittliga månadsinkomsten i regionen, som enligt SCB var 23 755 kronor (2014), så är inkomsterna i denna kvinnodominerade sektor alarmerande låga. Här behövs satsningar som gör det möjligt för konstnärer att vara yrkesverksamma i regionen. Idag tvingas merparten av professionella bild- och formkonstnärer i landet att producera offentligt finansierade utställningar utan att få betalt för sin arbetstid. Att tillämpa avtalet för Medverkans- och utställningsersättning (MU-avtalet) är ett sätt att säkerställa att konstnärer får skäliga ersättningar för den arbetstid de lägger ned vid utställningar.

Konstnärernas Riksorganisation lanserade år 2017 [”Årets konstkommuner 2017”](#), en rikstäckande kommunundersökning för konstområdet. Åtta kommuner i Västerbotten svarade på enkäten. Det är tydligt att det finns stora utmaningar i länets kommuner och att resurserna inte räcker till. Till exempel svarar bara två av de svarande kommunerna Ja på frågan om de tillämpar enprocentsregeln för konstnärliga gestaltningar, vilket innebär att länets invånare inte får en likvärdig tillgång till offentlig konst. Här skulle fler aktörer, även privata byggherrar och fastighetsbolag, kunna tillämpa enprocentsregeln, till exempel genom att kommunerna skriver in enprocentsregeln i markanvisningar som i Göteborg och i exploateringsavtal som i Tanum.

Kultursamverkansmodellen handlar om att skapa synergieffekter genom samverkan vilket också anges i kulturplanen. I den andan skulle dialogen och samarbetet kunna stärkas ännu mer mellan Regionen och kommunerna, exempelvis genom att använda Konstnärernas Riksorganisations manual [”Så kan kommunen kvalitetssäkra sin konstpolitik”](#) som innehåller metoder, checklistor och goda exempel från kommuner i hela landet.

Region Västerbottens konstverksamhet (s. 48-49)

Ambitionsnivån på Region Västerbottens egen bild- och formkonstverksamhet bör öka. Användning av enprocentsregeln och MU-avtalet bör vara tydlig och klar i planen och visa på regionens egen ambitionsnivå.

”Region Västerbottens konstverksamhet omfattar arbetet med konstnärliga gestaltningar vid om- och nybyggnation samt inköp, förvaltning och utplacering av konstsamlingen. Konstinnerhavet innebär att verka för bredd och variation när det gäller material, tekniker och uttryck. Konstinnerhavet omfattar även inköp av samtida konst av nu levande och verksamma professionella konstnärer och konsthantverkare i länet, i landet och internationellt via gallerier, utställningar och konstföreningar.”

KLYS föreslår att Region Västerbotten i kulturplanen skriver in att den ska:

- Utarbeta en heltäckande handlingsplan för professionell bild- och formkonst i dialog med konstnärerna.
- Säkerställa att professionella bild- och formkonstnärer som ställer ut i länet erhåller MU-avtalsenliga ersättningar, inklusive arvoden för sina omkostnader och för sin arbetstid. Införa en regional MU-avtalspott, liksom i Västra Götalandsregionen, till vilken arrangörer i länet kan söka medfinansiering för att konstnärerna ska få MU-avtalsenliga ersättningar inklusive ersättning för sin arbetstid.
- Stödja kommunerna så att enprocentsregeln kan införas i alla kommuner.
- Utveckla stödfunktioner och metodutveckling i dialog med de kommuner som vill stärka sitt arbete med konstnärliga gestaltningar vid om-, ny- och tillbyggnationer.
- Ge kompetens- och resurstöd så att kommunerna kan använda metoder och verktyg (så som [cultural planning](#)) för att kulturen ska genomsyra samhällsplaneringen, och underlätta för kommuner och privata exploatörer att tillämpa enprocentsregeln för konstnärliga gestaltningar.
- Uppmuntra kommunerna att skriva licensavtal med Bildupphovsrätt i Sverige.

7.3 Hemslöjdsfrämjande verksamhet (s. 53)

KLYS ser att kulturplanen klumpar samman väsensskilda yrkesgrupper. Det talas om konsthantverk och slöjd under samma rubrik. Det samtida konsthantverket har ofta mer gemensamt med bildkonsten då det strävar efter verkshöjd, konstnärligt uttryck, innovativa tekniska lösningar och bruk av material. Konsthantverket och slöjden är båda av stor vikt men att klumpa ihop dem gynnar inget av verksamhetsområdena. Vi förespråkar att istället tala om bild- och formkonst och skilja detta från slöjden i kulturplanen.

Det samtida konsthantverket är innovativt, gränsöverskridande och utmanande både vad gäller uttryck och i mötet med sin publik. En konsthantverkare kan lika gärna arbeta med en performance som med en produkt, och ofta är det publiken snarare än köparen som är i fokus.

Enligt en undersökning som Konsthantverkscentrum gjort bland sina medlemmar är utställningar det utövarna mest efterfrågar och behöver. Här önskar vi att regionen stärker upp konsthantverkets möjligheter att möta sin publik.

7.4 Filmkulturell verksamhet (s. 51-53)

KLYS och vår medlemsorganisation Oberoende Filmares Förbund (OFF) ser på det stora hela högst positivt på det relativt sett omfattande avsnittet om filmkulturell verksamhet i detta förslag till kulturplan. Överlag tycks Region Västerbotten i högre grad än flera andra regioner sätta ljuset på förutsättningarna för de professionellt verksamma inom filmen i regionen.

7.5 Biblioteksverksamhet, läs- och litteraturfrämjande verksamhet (s. 44-45)

KLYS och vår medlem Sveriges Författarförbund välkomnar att regionen i planen framhäver vikten av att främja utvecklingen för litteraturen som konstform i Västerbotten. Vi skulle dock gärna se att litteraturområdet fick ett eget, separat avsnitt vid sidan av biblioteksfrågor. Detta skulle tydligare signalera att området är ett autonomt konstområde, jämbördigt med övriga konstområden i kulturplanen.

Det regionala uppdraget för litteraturområdet har en del ambitiöst formulerade skrivningar. Däremot är det anmärkningsvärt lite av förslag på handling för litteraturen som konstform under planperioden. Litteraturområdet omfattar mycket mer än bibliotekens verksamheter och läsfrämjande insatser. Nog kunde Region Västerbottens fleråriga kulturplan ge litteraturen som konstform mer utrymme, liksom mer än en enda punkt i avsnittets lista med utvecklingsområden för planperioden. Dessutom saknar vi i skrivningarna om litteratur en fördjupning kring förutsättningarna för hela den litterära kedjan och alla de yrken som området omfattar vid sidan av författare – bl a poet, översättare, dramatiker.

Arvodesrekommendationer

KLYS saknar skrivningar i litteraturavsnittet om vikten av att följa arvodesrekommendationer för yrkesverksamma inom litteraturen som anlitas offentligt. Det bör i avsnittet läggas till en för litteraturområdet specifik skrivning om att regionen ska följa Författarförbundets arvodesrekommendationer vid ersättning till litterärt yrkesverksamma för framträdanden i regionalt finansierade arrangemang, samt att regionen bör uppmana regionala och lokala arrangörer att alltid arvoda professionella kulturskapare vid alla sorters offentliga framträdanden i regionen. Vi vill understryka att dessa arvodesrekommendationer är minimirekommendationer, och att vi hoppas att regionen håller sig till generellt högre nivåer. (Jfr vad vi skriver ovan i avsnitt 6 om ekonomiska villkor.)

Litterärt yrkesverksamma med annan bakgrund

KLYS föreslår att det i planen också sägs något om huruvida regionen avser att arbeta särskilt för att inkludera litterärt yrkesverksamma som har rötter i andra länder, och om insatser planeras för nyanlända professionella kulturskapare i regionen. Planen borde även där det är relevant specifikt redogöra för eventuella insatser i saken inom respektive verksamhetsområde. Vi vill här hänvisa till integrationsprojektet *Kollega till kollega* på ordområdet, där KLYS medlemsorganisationer Sveriges Författarförbund och Journalistförbundet ingår.

Resursfördelning och geografisk spridning

KLYS vill för övrigt påminna om, och betona vikten av att insatserna för litteraturen som konstform sprids och fördelas geografiskt i regionen. Detta bör påpekas i avsnittet.

8 Sammanfattande synpunkter

Region Västerbottens förslag till kulturplan för 2020-2023 ger ett positivt helhetsintryck. Planen har i KLYS ögon mycket goda ambitioner och konkreta målsättningar för det professionella kulturlivet, där kulturskaparnas roll för utvecklingen av regionens kulturliv lyfts fram högst förtjänstfullt. Dock ställer vi oss frågande inför det faktum att planen helt saknar skrivningar om en rad kultur- och konstnärspolitiska väsentligheter, så som *principen om armlängds avstånd*, att följa arvodes- och ersättningsnivåer för regionalt verksamma kulturskapare, MU-avtalet för bild och form samt generella upphovsrättsliga frågor. KLYS hoppas att slutversionen av planen kompletteras med redogörelser för dessa saker m m.

Med Region Västerbottens så höga ambitioner för kulturskaparna i regionen borde kulturplanen också bättre lyfta och definiera regionens syn på *kulturens egenvärde, konstnärlig kvalitet* och konstnärspolitiska incitament för *konstnärlig frihet* och en hållbar regional kulturpolitik.

Vi vill uppmana Region Västerbotten att inrätta en konstområdesövergripande referensgrupp för det professionella kulturlivet, som kan fungera som en formell expertinstans i det konstnärspolitiska arbetet med och kring kulturplaner och årliga handlingsplaner. KLYS ser gärna ett löpande informationsutbyte med regionen i konstnärspolitiska frågor och om konstnärsrepresentation i dialogarbetet.

Vi välkomnar regionens ambitioner och aviserade målsättning för kulturella och kreativa näringar. Dock bör de professionella kulturskaparnas helt centrala roll lyftas tydligare i sammanhanget. Regionen kunde bättre beskriva hur konstnärliga och instrumentella perspektiv ska balanseras för att garantera långsiktighet i satsningarna, och hur samverkan mellan kulturen och andra politikområden i länet ska fungera för att garantera en hållbar regional kulturpolitik.

KLYS vill slutligen tacka Region Västerbottens kulturförvaltning för att vi getts tillfälle att inkomma med dessa synpunkter på remissversionen av regionens kulturplan 2020-2023. Vi ser fram emot fortsatta samtal om kultur- och konstnärspolitiska frågor, både med kulturförvaltningens tjänstepersoner och regionala politiker.

För KLYS,

Carl Liungman
Regionalpolitisk sekreterare

KLYS – EN SAMLAD RÖST FÖR SVERIGES KULTURSKAPARE

Sveriges Författarförbund, Dramatikerförbundet, Svenska Journalistförbundet, Sveriges Läromedelsförfattares Förbund, Konstnärernas Riksorganisation, Svenska Tecknare, Svenska Fotografers Förbund, Föreningen Svenska Tonsättare, SKAP, Svenska Musikerförbundet, Symf, Teaterförbundet för scen och film, Sveriges Scenkonstregissörer, Oberoende Filmares Förbund, Unionen, fackklubben vid SR, SVT och UR

Alströmergatan 12, 7 tr, 112 47 Stockholm, +46 (0) 702621938 (reg.pol.sekr.), klys@klys.se, www.klys.se